

Петро КОСТЮК, полковник, голова Львівської обласної організації
Спілки офіцерів України

ЗБРОЙНИМ СИЛАМ УКРАЇНИ ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ

6 грудня 2016 року в Україні відзначатимуть 25-ту річницю Збройних Сил. Історія створення такої важливої державної інституції почалася задовго до 24 серпня 1991 року, коли започатковувались шляхи відбудови Української Національної Армії (УНА). Свій внесок у створення Збройних Сил України зробили представники численних громадських організацій, демократичних партій та широких кіл патріотичної

громадськості. Започаткував і вперше висловив задум творення Української армії Народний рух України. На установчому з'їзді Руху (8–10 вересня 1989 року) було прийнято «Звернення до військовослужбовців УРСР, працівників української міліції та КДБ». Рух закликав усі чесні перебудовчі сили в армії та органах правопорядку до консолідації, взаємної толерантності, процесу демократизації суспільства.

У цей час відбувається осмислення нових реалій і в Радянській армії. З початком перебудови в СРСР одне з перших місць у політичному житті суспільства посила проблема його збройних сил та утворення національно-державницьких формувань. Майже половину офіцерського корпусу Радянської армії становили українці або вихідці з України. Вони проходили службу переважно за межами України. Стало нагальним широке усвідомлення українцями, а насамперед українцями в одностроях, необхідності створення національних збройних сил.

Рух за створення національних збройних сил розпочався майже стихійно на теренах всього колишнього СРСР, а передусім в Україні. У Львові 7 лютого 1990 року було створено Український Військовий Комітет, який пропагував створення українських збройних сил, а 20 червня цього ж року його було реорганізовано у Львівський громадський комітет за відродження УНА. Діяльність комітету поширилась по всій Україні.

У березні 1990 року було проведено вибори до Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки. У Верховній Раді утворилася парламентська опозиція – Народна рада, до складу якої увійшло 125 осіб. Народна рада стала виразником і лобістом українських державницьких настроїв українського суспільства в тодішньому парламенті.

16 липня 1990 року Верховна Рада одностайно ухвалила «Декларацію про державний суверенітет України», яка проголошувала єдиним джерелом державної влади в УРСР народ України. Декларовано також те, що закони України мають пріоритет над загальносоюзними, а всі ресурси є власністю республіки. Важливим у Декларації було й те, що Україна має право на власні збройні сили, внутрішні війська та органи держбезпеки.

Ведуться інтенсивні пошуки шляхів започаткування відбудови Збройних Сил України (ЗСУ). 25–28 жовтня 1990 року II Всеукраїнські збори Руху розглянули питання про створен-

ня комітетів відновлення УНА. На першу сесію Великої ради Руху, яка відбулася 1 грудня 1990 року, було подано концепцію будівництва ЗСУ.

У 1990 році ідея незалежності Української держави, відродження українського війська набула стрімкого поширення. Це спонукало республіканську владу до відповідних рішень. 23 вересня 1990 року постановою Ради Міністрів УРСР створено перший виконавчий орган з військових питань – Комітет по зв'язках з Міністерством оборони СРСР. Постановою республіканського уряду цей орган здобув новий статус і назву Державний комітет УРСР з військових питань при Раді Міністрів УРСР. 12 листопада 1990 року уряд УРСР припинив відправлення новобранців за межі України. На початку грудня 1990 року було розглянуто концепцію будівництва ЗСУ, яка передбачала перетворення угруповань Збройних Сил Радянського Союзу на території України у ЗСУ зі збереженням їхньої бойової готовності.

В актовому залі Спілки письменників України 2–3 лютого 1991 року відбулась науково-практична конференція «Зовнішня і внутрішня безпека України». На конференції було ухвалено рішення про створення Республіканського Комітету за відродження УНА. Офіцери (українські патріоти) активно працювали матеріали, необхідні для створення національних збройних сил.

28 квітня 1991 року Верховна Рада України створила Комісію з питань оборони і державної безпеки, до складу якої увійшло 27 народних депутатів. В уряді України з'явилася посада державного міністра з питань оборони, національної безпеки і надзвичайних ситуацій УРСР.

Рада Колегії Народного Руху України та Колегія Руху з військових проблем виступили з ініціативою провести Установчий з'їзд Республіканського Комітету за відродження УНА.

І з'їзд офіцерів України, який відбувся в актовому залі Будинку вчителя 27–28 липня 1991 року в Києві (за місяць до проголошення незалежності), прийняв постанову про створення Спілки офіцерів України (СОУ) з чітко визначеною метою – створення національного війська.

Утвердження Верховною Радою УРСР державного суверенітету України влітку 1991 року та створення всеукраїнської громадської організації «Спілка офіцерів України» наближали крах СРСР, що, безумовно, відчували в Кремлі. Вони спробували 19 серпня зупинити відцентрові процеси через ГКЧП. 21 серпня 1991 року перед Львівським університетом імені Івана Франка вирував багатотисячний мітинг. 22 серпня став днем повної поразки ГКЧП і початком розпаду СРСР.

Верховна Рада України, ухваливши 24 серпня Акт про незалежність, також ухвалила Постанову № 1432-XII «Про військові формування на Україні», якою підпорядкувала собі всі дислоковані на території республіки військові формування, прийняла ухвалу про створення Міністерства оборони України і рекомендувала урядові України розпочати створення Збройних Сил України, Республіканської гвардії та підрозділу охорони Верховна Рада України, Кабінету Міністрів і Національного банку України. Фактично цією постановою започатковано будівництво Збройних Сил України як важливого інституту держави.

Громадськість також відреагувала на серпневий путч у Москві та перші рішення Верховної Ради України: 24 серпня у Львівському палаці школярів відбулася нарада за участю п'ятдесяти офіцерів (членів СОУ, Комітету за відродження УНА, а також тих, хто поза організаціями), депутатів і інтелігенції, на якій вирішили розпочати створення гвардії. Цього ж дня на мітингу в центрі міста було оголошено заклик до громадськості. 25 серпня почав роботу Штаб формування Республіканської національної гвардії України. За кілька днів до воєнізованого фор-

мування записалося понад 4000 добровольців (також і з Тернополя, Івано-Франківська, Волині, Одеси, Севастополя, Запоріжжя). Очікувана роль Національної гвардії полягала в тому, що це військоове формування не буде пов'язано з армією СССР ні ідеологічно, ні історичною традицією, ні особистими зв'язками.

СОУ розпочала боротьбу за суверенітет України, безпосередньо спричинилася до створення Збройних Сил України як одного з атрибутів незалежної держави. А вже до 1 грудня 1991 року в Україні не було власних Збройних Сил. Підготовча діяльність і створення ЗСУ охоплює період 1990–1992 років. Найяскравіше виявив себе український військовий рух як одна з найактивніших складових усієї національно-визвольної боротьби українського народу за державну незалежність у період від липня 1991 року до грудня 1991 року (ухвалення парламентом основних законів з оборони).

Подальшу історію створення (з 1 грудня 1991 року) ЗСУ можна поділити на такі етапи: створення (1991–1992) та становлення (1993–1996), подальше будівництво (1997–2000); реформування (2001–2005); розвиток (2006–2011). З 2012 по 2017 роки планувалося здійснити новий етап військової реформи – реформування і розвитку ЗСУ. Однак у зв'язку з агресією Російської Федерації виконання заходів цього етапу було зупинено.

З проголошенням незалежності України перед керівництвом молодой Української держави постало питання захисту її суверенітету й територіальної недоторканності. І хоча на той час на території України перебувала значна кількість військ і озброєнь, упевненості у їхній готовності виконати завдання оборони держави не було. У вересні 1991 року центр ваги військового будівництва перемістився уже в практичну площину. Було сформовано спеціальну групу військових учених і фахівців під керівництвом голови постійної комісії Верховної Ради України з питань оборони і державної безпеки. Вже на перших засіданнях групи були винесені та обговорені проекти Законів

України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України» та «Про національну гвардію».

Восени–взимку 1991 року були підготовлені важливі документи, що стали нормативно-правовою базою формування ЗСУ. Завдяки самовідданості членів СОУ на громадських засадах була напрацьована законодавча база щодо створення національних ЗСУ. Таких законопроектів на той час в Україні ще не було. До кінця 1991 року Верховна Рада України ухвалила понад 70 правових документів з проблем військового будівництва. Серед майже мільйона військових велася величезна робота щодо залучення їх до підтримання ідеї незалежності України та створення національних Збройних Сил.

На час проголошення незалежності Україна успадкувала від колишнього СРСР одне з найбільших військових угруповань в Європі. За загальною ядерною потужністю Україна посідала на той час третє місце у світі (після США і Росії). У 1991 році на території України дислокувалися військові формування колишньої Радянської Армії, які підпали під юрисдикцію Міністерства оборони і налічували 780 тисяч військовослужбовців та 180 тисяч працівників.

Однак військоове угруповання для України було безсистемною сукупністю окремих елементів великої військової машини Радянського Союзу. Щоб перетворити її на цілісну боєздатну структуру, яка була б спроможна забезпечити оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, потрібно було виконати велику й складну роботу.

11 жовтня 1991 року Верховна Рада України затвердила Концепцію оборони і будівництва Збройних Сил України та постановила створити Раду оборони України, затвердила Положення про Раду оборони України.

4 листопада 1991 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про національну гвардію України» та положення «Про порядок комплектування, військового, матеріально-технічного і фінансового забезпечення Національної гвардії України».

Народження Національної гвардії України (НГУ) стало першим кроком до створення Національних Збройних Сил. До складання військової присяги на вірність Україні Збройними Силами НГУ була єдиною мілітарною силою в розпорядженні України. З огляду на це одним з варіантів щодо створення Національних Збройних Сил за певних обставин було долучення військових частин Збройних Сил, які присягнули на вірність Україні, до НГУ та оголошення їх згодом Національними ЗСУ. Такий варіант передбачали деякі військові та громадські організації.

6 грудня 1991 року Верховна Рада України ухвалою надзвичайно важливі для військового будівництва закони – «Про оборону України» і «Про Збройні Сили України». Того ж дня було затверджено текст військової присяги, яку в залі Верховної Ради першим склав міністр оборони України, генерал-полковник Костянтин Морозов. 3 січня 1992 року розпочався процес приведення до добровільної присяги на вірність народові України дислокованих на українській території військ. Переважна більшість склала присягу Україні. З осені 1991 року армія комплектувалася призовниками лише з України. Україна відхилила пропозицію Росії підпорядкувати свою армію збройними силами Співдружності Незалежних Держав.

Ще однією спробою зберегти у старому вигляді імперського мілітарного «монстра» стало проведення 17 січня 1992 року так званого «Всеармейського совещання представителів офіцерських собраний». Найкоротше та яскравіше їх можна прокоментувати такою фразою: «Требує востановити ССРСР! Защищать советскую власть! Не смей разделять армию!». Це було намагання створити альтернативу СОУ і продемонструвати, що офіцери не бажають поділу збройних сил імперії.

Але нічого з цього не вийшло. СОУ перетворилася на реальну силу, яка значно прискорила процес будівництва української армії. СОУ надала значну допомогу державі у створенні національного військового законодавства, якого в Україні не було, доклала зусиль до підпорядкування Верховній Раді військових формувань, дислокованих в Україні, та приведення до присяги військ на вірність українському народові. СОУ перетворилася на реальну силу, яка прискорила процес будівництва української армії.

За результатами референдуму про незалежність і Мінських угод Україна отримала міжнародне підтвердження на право мати власну армію та флот. Українська держава цілеспрямовано реалізувала право на створення власного національного війська.

Однією з найважливіших і суперечливих проблем у всьому комплексі питань військової сфери була проблема ядерної зброї. Верховна Рада України затвердила принцип без'ядерності, закріплений у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року (**хоча деякі депутати мали протилежну думку, але вони були в явній меншості**). Україна зобов'язалася вивезти до Росії ядерну зброю для її розукомплектування

під спільним контролем. Відповідно до проголошених зобов'язань щодо без'ядерного статусу Україна обрала шлях ядерного роззброєння. Концепція його була такою: ядерне роззброєння в обмін на спільний контроль за цим процесом, фінансову компенсацію і гарантії національної безпеки (**а могли ж вимагати взамін, як третя ядерна держава світу, членства в НАТО та постійного членства в Раді Безпеки ООН**).

На зовнішній арені спроби українського керівництва віднайти своє місце у регіоні та світі стикнулися із значними стримувальними чинниками. Зокрема, доводиться констатувати, що Україна стала жертвою стереотипів Заходу, вправно підтриманих російськими чинниками: «нестабільна країна, яка отримала третій у світі ядерний потенціал». 5 грудня 1994 року в Будапешті керівники України, Росії, Великої Британії і США підписали меморандум, у якому Росія, Великобританія і США пообіцяли поважати кордони країни, утримуватися від застосування або погрози застосування сили проти України і «шукати підтримки Ради Безпеки ООН у випадку, якщо Україна виявиться перед загрозою агресії з боку ядерної держави». Зокрема, вони пообіцяли не використовувати економічних важелів тиску.

У 1995 році до цих зобов'язань приєдналися Франція і Китай. Зокрема, вони пообіцяли не використовувати економічних важелів тиску. Однак Україна жодного разу (ані під час конфлікту навколо Тузли, ані в ході «газових воєн», ані під час російсько-української війни, яку розпочала Росія у 2014 році) не скористалась з цього документа. На 1 червня 1996 року Україна завершила процес свого ядерного роззброєння, на її території не залишилося жодного ядерного беззаряду або боеприпасу.

Боротьба, що вкрай загострила напруженість у військовій сфері, велася за Чорноморський флот (ЧФ). Указом Президента України від 5 квітня 1992 року № 209 на базі сил ЧФ почалося формування органів управління Військово-Морських Сил України. Але боротьба за ЧФ тривала.

21 липня 1992 року на знак протесту проти сваволі російськи налаштованого командування, піднявши український прапор, сторожовий корабель СКР-112 під управлінням капітана-лейтенанта Сергія Настенка знявся зі швартових на базі в Донузлаві і взяв курс на Одесу. Одразу ж після цього пройшов бойове хрещення, оскільки був обстріляний російським десантним судном.

Не зберігши цей сторожовий корабель як символ доблесті українських моряків, його списали в 1996 р. і порізали на металолом. Зиск від здачі СКР-112, який мав стати пам'ятником створенню власного флоту, позбавив українців легенди, а росіян непрямим спосібом. Це також стало свідченням рівня національної свідомості тогочасного керівництва держави і Міністерства оборони.

Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією (31 травня 1997 року), Угода про статус і умови перебування ЧФ Росії на території України (31 травня 1997 року) стали основою для остаточного розподілу ЧФ колишнього СРСР. За домовленостями сторін Росія одержала право тримати свій флот у Криму до 2017 року, а Харківські угоди (*які протягнули через Верховну Раду України в ганебний спосіб задивлені на Росію народні депутати*) продовжили цей термін (**врейші ЧФ і став основною базою для здійснення Російською Федерацією збройної агресії проти України у 2014 році**).

Ще в середині червня 1992 року Верховна Рада України ратифікувала Договір про звичайні збройні сили в Європі, яким визначалися максимальні рівні озброєння і військової техніки для України. Реалізувати ці завдання Україна розпочала вже 18 серпня 1992 року.

Важливою складовою зовнішньої політики України стала участь підрозділів і персоналу ЗСУ в міжнародних операціях з підтримання миру, які проводилися під егідою ООН та ОБСЄ.

19 жовтня 1993 року Верховна Рада України розглянула План проведення організаційних заходів у ЗСУ. Було ухвалено Постанову «Про загальну структуру, чисельність та мате-

ріально-технічне забезпечення Збройних Сил України», якою визначено кількість ЗСУ – 455 тис. військовослужбовців. На цьому ж засіданні Верховної Ради України затверджено першу Воєнну доктрину України. Основними засадами доктрини були проголошені оборонний характер, без'ядерний статус, позаблоковість, позапартійність і фінансування в межах розумної достатності.

Життя засвідчило непередуманість багатьох аспектів доктрини (зокрема, проголошення позаблоковості держави), а важкий економічний стан перешкодив виконанню багатьох запланованих заходів.

У 1994 році закінчилося міждержавне переміщення військових кадрів. З 1991 до 1994 року з України в інші держави було передано близько 12 тис. офіцерів і прапорщиків, понад 33 тис. повернулося на Батьківщину, зокрема 27982 офіцери. **Подальше будівництво ЗСУ супроводжувалося значним зменшенням кількості особового складу та озброєнь.**

На час заснування теперішніх Збройних Сил ОВТ і майна України дісталось стільки, що за чесного, справедливого і вмілого господарювання, керівництва можна було створити досить потужні сили; розв'язати всі соціальні проблеми, зокрема квартирні. Всі ці роки керівна верхівка сприймала армію як невичерпне скупчення майна, земельних ділянок, військових містечок, як об'єкт «економії» бюджетних коштів. Дехто не розумів, навіщо Збройні Сили, якщо їх не можна використати для своїх приватних оборудок.

Президент України Леонід Кучма заявив, що Україні потрібна невелика, не обтяжлива для економіки, мобільна армія. Насправді ж, достатній рівень обороноздатності може бути досягнутий членством держави у військово-політичному союзі завдяки принципу взаємодопомоги. Самотужки ж цього можна досягнути за наявності численних і дорогих Збройних Сил. Руйнівний процес набув динаміки.

Коли Україна отримала величезну кількість озброєння радянського виробництва, певний час була можливість не вкладати ресурси в розвиток Збройних Сил, але такий стан не міг тривати вічно. На початку 2000-го українська армія вже мала застаріле озброєння й поступово втрачала бойовий дух. Військові частини роками не виходили на бойові навчання (причина та сама – немає коштів). Рівень геополітичного мислення всіх режимів протягом років незалежності України виявився таким, що держава на 2014 рік майже не мала сучасного війська.

Україна повинна була розпочати створення потужних модерних збройних сил, спираючись на власні сили. Але впродовж років (за умов позаблоковості) військо фінансувалося фактично за залишковим принципом. Закон про оборону визначає оборонні витрати на рівні 3% від ВВП. Зокрема, у державному бюджеті України на передвоєнний 2013 рік витрати на ЗСУ було заплановано обсягом \$1,9 млрд (15,3 млрд грн або 0,98% ВВП).

Російська Федерація, як спадкоємниця колишнього СРСР, продовжила імперську політику колишнього Радянського Союзу. Вона була зацікавлена у роззброєнні України, створюючи умови для послаблення Української держави та ліквідації її незалежності. Руйнування системи оборони України за керівництва Д. Саламатіна та П. Лебедева, які були ставленниками Росії, набуло особливої динаміки.

У 2013 році (відповідно до «нової» Військової доктрини) Україна отримала два нові оперативні командування (ОК). За Радянського Союзу на території України були три військові округи. Нові ОК були створені згідно з Указом Президента України про затвердження військово-адміністративного поділу держави, підписаним 2 вересня 2013 року. У процесі формування нових ОК використовували принцип поділу території України на Лівобережну і Правобережну.

«Глави» військового відомства, військово-політичне «керівництво» країни в цей період у цілому відповідальні за те, що Збройні Сили не потрапили до пріоритетних напрямів розвитку державних інститутів. На жаль, до такого низького ста-

ну боездатності Збройних Сил на початок агресії Російської Федерації в 2014 р. причетні представники **усіх гілок влади**, без винятку, усі ті, хто займав владні кабінети, починаючи з 1991 року, і не спромігся вибудувати ефективну систему національної безпеки Української держави.

І тепер, коли Російська Федерація виявила себе як окупант, образливо чути від тих, хто за посадами мав стояти на сторожі національної безпеки України, такі слова: «...і хто б міг подумати, що Росія почне війну проти України?». Вони мали б понести відповідальність за свою недолугу діяльність чи зраду.

Адже саме існування потужних власних Збройних Сил та уособлення ними певної мілітарної потуги стримує багання недоброчинних сусідів застосовувати військовоу силу.

Як у всі часи, так і особливо сьогодні важливу складовою побудови військової потуги є національне військово-патріотичне виховання. Процес цього виховання має бути безперервним і базуватись на засадах політики національної пам'яті, відповідати викликам, які постають перед Україною на цьому історичному етапі, прищеплюючи любов до Батьківщини на прикладах героїчного військового служіння Україні. Проголошення Української державності не спонукало політичну та військову еліту до зміни способу мислення, а також бачення проблем свого становища, власного погляду на історію рідного краю. Саме в цій сфері, а вона в певному сенсі є визначальною, репродукувалися старі способи мислення. Пострадянська еліта, зокрема й армійська, не відчувала своєї причетності до української військової традиції, а розв'язання проблеми, чий та які традиції мають успадкувати Збройні Сили сучасної України, відіграє визначальну роль у сучасному військовому будівництві.

На початку творення ЗСУ велику роботу з відродження українських військових традицій, шанування днів української військової звитяги провела Соціально-психологічна служба (СПС) Міністерства оборони України, очолювана генералом В. Мулявою. У 1991–1992 рр. були великі напрацювання щодо відриву історії українського війська від радянської та російської історії. Багато було зроблено з декомунізації і повернення українських мілітарних традицій. Та фахівців СПС з часом відсунули від центру прийняття рішень, а СПС зруйнували шляхом так званого реформування. Переважна більшість військових з'єднань і частин, навчальних закладів Міністерства оборони України, ще до листопада 2015 року, зберігала раніше присвоєні почесні найменування, географічні назви й державні нагороди колишнього СРСР і республік, що входили до його складу колишніх соціалістичних країн.

Ми не пішли шляхом формування Збройних Сил «з нуля», як це зробили країни Прибалтики. Хоча такі спроби були. Йдеться про НГУ (04.11.1991 – 11.01.2000 р.). Це призвело до того, що радянська військова ментальність перейшла та закріпилась у ЗСУ і почала блокувати їхній розвиток саме як Національних Збройних Сил. Ця ментальність перейшла через конкретних її носіїв, які самі зголошувалися на високі посади в ЗСУ, використавши кон'юнктуру моменту, але не бажали нічого змі-

нювати. Через недолугість у розв'язанні кадрових питань почалася руйнація ЗСУ.

30 листопада 2013 року, після відмови керівництва держави на чолі з В. Януковичем підписати Угоду про асоціацію між Україною та Євросоюзом і силового розгону мітингу студентів у Києві почалося відкрите протистояння, яке згодом переросло у Революцію гідності. 20 лютого 2014 року, ще до втечі В. Януковича з України, Російська Федерація розпочала спецоперацію із захоплення Криму, яка переросла у російську збройну агресію проти нашої держави та війну на сході України.

Зважаючи на необхідність захисту прав та інтересів громадян України, суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності державних кордонів України, недопущення втручання в її внутрішні справи, 1 березня 2014 року Збройні Сили були приведені у бойову готовність «ПОВНА», а 17 березня 2014 року в Україні оголошено часткову мобілізацію. Відтоді держава почала функціонувати в умовах особливого періоду.

Через агресивні дії незаконних збройних формувань в окремих районах Донецької та Луганської областей, які призвели до припинення діяльності місцевих органів влади, керівництво держави прийняло рішення щодо проведення на цих територіях антитерористичної операції та виконання завдань територіальної оборони. Для безпосереднього управління силами і засобами, які залучали до участі у проведенні антитерористичної операції, був створений оперативний штаб на чолі з керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України.

На початок проведення антитерористичної операції на сході України підрозділи ЗСУ не мали достатньої кількості озброєння і техніки, особовий склад був слабо підготовлений. Завдання із захисту України виконувалися завдяки самопожертві та героїзму воїнів. У перший період АТО велику допомогу підрозділам Збройних Сил надали добровольчі батальйони. На етапі розгортання системи матеріально-технічного забезпечення вирішення значної частини проблем Збройних Сил взяв на себе волонтерський рух.

Та є відчуття, що у відповідальний час відновлення Української державності у 1991 році, не використавши сповна потенціал та напрацювання громадськості, зокрема СОУ, при відмові від ядерної зброї у 1994 році, неефективного використання енергії добровольчих батальйонів та волонтерського руху у 2014–2016 роках, були знову проігноровані уроки історії – демобілізація багатомільйонної української армії у 1918 році.

Розвиток подій у 2014 році засвідчив, що є необхідність проведення докорінних змін у підходах до формування засад державної політики. Тому було скасовано позаблоковий статус України, зупинено виконання заходів Державної комплексної програми реформування і розвитку ЗСУ на період до 2017 року як такої, що не відповідає сучасній воєнно-політичній обстановці.

У 2015 році затверджено Стратегію національної безпеки України, нову редакцію Воєнної доктрини України та Концепцію розвитку сектора безпеки і оборони України. Вперше у своїй історії Україна визначила курс на європейську інтеграцію та наміри щодо вступу до НАТО, а головною загрозою та ймовірним воєнним противником оголошено Російську Федерацію (невже для цього рішення треба було дочекатись війни, анексії Криму та втратити понад 10 тисяч людей?).

Розроблено нову редакцію Стратегічного оборонного бюлетеня України, підготовлено Державну цільову оборонну програму розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року. Забезпечення готовності сектора безпеки і оборони, економіки та суспільства до відбиття збройної агресії проти України керівництво держави визначило основним стратегічним напрямом реалізації державної політики у сфері оборони.

Наприкінці 2014 року після проведених організаційних заходів кількість ЗСУ становила 250 тис. осіб. Сформовано десятки нових з'єднань і частин. Загалом 2014-й став для ЗСУ перевіркою на мужність, витривалість, вірність Військовій присязі та відданість державі, увійшов в історію як рік відродження Української армії.

За 2014–2015 рр. затверджено військово-адміністративний поділ держави. Створено окремі рід військ – Сили спеціальних операцій. Навесні 2016 року відновлено призов на строкову службу в Україні. (Президенту, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів потрібно внести такі зміни до нормативно-правових актів: повернути назву «загальний» у Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» (у редакції 1991 року). У Збройних Силах впроваджено систему цивільно-військового співробітництва.

Символом мужності та героїзму наших воїнів стали оборона Донецького (242 доби) і Луганського (146 днів) аеропортів, оборона Іловайська, Дебальцевого та Маріуполя. Героїзм і особиста мужність, високий професіоналізм особового складу були виявлені у захисті державного суверенітету і територіальної цілісності України.

Вагомим інструментом морального виховання військово-вслужбовців має стати військово-патріотична робота, а її головним напрямом – увічнення пам'яті про воїнів-героїв, котрі загинули, захищаючи незалежність і територіальну цілісність Української держави.

Але:

Суттєва недоукомплектованість частин є реальністю. Влада проводить політику демілітаризації суспільства. Акцентує на безальтернативності розв'язання конфлікту дипломатичним шляхом. Як наслідок – суспільство живе з чим настрем. Люди не розуміють до кінця мети війни. Хоча під час війни суспільство слід максимально мобілізувати.

Україна повинна чинити так, щоб змогти захистити себе самостійно, розглядаючи як варіант, що світ залишить її наодинці з агресором. **Україна потребує розробки довготермінової концепції безпеки національного суверенітету.** Її осердям мають стати наші власні сили, які повинні відігравати ключову роль під час налагодження союзницьких відносин з ймовірними союзниками у боротьбі з агресією. Безпека Української держави має бути питанням компетенції, а не політичної доцільності, яке треба вирішувати на глобальному, міждержавному, внутрідержавному суспільному та владному рівнях.

Разом із 25-річчям здобуття незалежності цього року Україна відзначає й чверть століття існування власних незалежних силових структур. Однак остаточно не визначились, чого прагнемо в царині національної безпеки і оборони. Отож треба терміново розробити нову модель безпеки держави відповідно до нинішніх реалій і залежно від цього, не зволікаючи, провести реформи всіх силових структур, зокрема й ЗСУ. Треба чітко відповісти на запитання, від чого і яким чином намагаємося захищатися, щоб визначити пріоритетні інтереси та можливості їх захисту.